

STUBER ANDREA

Sovány vacsora

■ MIGRÉNES CSIRKE ■

Lehet nevetni. Nagyjából ennyi történik a zsámbéki volt rakétabázison (ma már: színházi bázison) a *Migrénes csirke* estéjén. Nézőpont kérdése, hogy sok ez, kevés, vagy éppen elég. A közönségnek legalábbis. A másik oldalról, a szereplők felől nyilván sok minden más is látszik-játszik. Ők ugyanis osztálytalálkoznak ezen a különös hangulatú helyen, ahol az elhagyatott katonai terület természetes és mesterséges terei lassan-lassan gazdag színházi lelőhelyé alakulnak át. Olyasféle maga az előadáskezdés is, mint egy érettségi találkozó közbülső etapja. Három kocsi érkezik a játékok ahhoz a néhai hangárhoz, amelyet a publikum két hosszú sorban már teleült, s pontosan azon a hangon üdvözlök egymást, amely a régen látott, de nekünk már csak ugyanolyannak maradt osztálytársnak kijár.

Máté Gábor tavaly végzett színésznövendékei jöttek össze rövid lejáratú nyári munkára, hogy újra együtt dolgozzanak, játsszanak, legyenek. Mi pedig tanúi vagyunk ennek a gyűlésnek, s halvány benyomást szerezhettünk arról, hogy a szakmában eltöltött egy év után hogy állnak (ülnek, sőt szembesülnek) a pályakezdő fiatalok.

Alkalmi viseletű, feketébe öltözött fiúk és lányok foglalnak helyet velünk szemben, az áttetsző, sötét lebernyeggel leterített asztalnál, előveszik magukkal hozott evőeszközeiket, azután nem is annyira enni, mint inkább verbálisan főzni kezdenek. (Képzelt-

beli lány tojással indítják az evést, majd mindössze egyetlen valós sült csirkét és egy üveg bort fogyasztanak el az est folyamán.) Jópofa magánszámok kerekednek egy-egy recept, fogás vagy falatozástörténet köré. Általában egy ember beszél, de közben az összes asztaltárs – azt talán nem mondanám, hogy játszik, de mindenesetre: viselkedik. Van, hogy hangokat csalnak elő az eszcájból, később zenélnek is. A prózai szólók között néha duettek nőnek ki, máskor csoportok cseperednek.

Hogy az est alaphelyzete stabilan frontális, az alkalmasint mindkét fél számára zavaró kicsit. Az asztalnál ülők sora hosszan nyúlik el, a játékosoknak nehéz egymást megtalálniuk szemmel, bezeg a mi látványunkba folyton beleütköznek. Meglehet, tisztázatlan a viszonyuk hozzánk, nézőkhöz. Abból gondolhatni ezt, hogy egy-egy bizonytalan, átfutó tekintetet véletlenül elkaphatunk, de markánsan összenézni senkivel nem lehet. No de a közönség látóhatára is szűkebb a kelleténél. Voltaképp esélyünk sincs valamennyi szereplőt folyamatosan szemmel tartani. Mindig nézünk valakit, de mindig mást, így aztán mindenkiből csak egy keveset látunk. (Kézenfekvő ötlet, hogy tekintsük meg többször az előadást, akkor a figyelmünk többre és másra terjedhet ki, mint először, de hát ennyire azért intellektuálisan nem tartalmaz produkció.) A nekem adatott estén egyébként a néző Lázár Kati

Czukor Balázs, Fenyő Iván, Mészáros Máté, Gál Kristóf, Jordán Adél, Péter Kata, Szantner Anna, Mészáros Béla

a legjobb. Valósággal együtt él a receptekkel, szinte már kóstol és ízlel is odaadó élvezettel.

Ami az előadás során elhangzik – a színlap szerint történetek, asztali beszélgetések, szövegek a világirodalomból, szakácskönyvekből, újságokból, falragaszokból, értekezésekből, kihallgatott tréccselésekből és az interneten elfogott levelekből –, az szerény tápértékű vegyes felvágott. Itt-ott felfedezhetni benne falatnyi Esterházyt, csipetnyi Parti Nagyt, de zömmel valószínűleg a szereplők saját gondolata, élménye és kitalációja, amit hallunk. Asztali rögtönzések – szintén a színlap közli ezt a *Migrénes csirkéről* –, nemcsak a látottaknak, hanem az elhangzottaknak is ez lehetett az alapja. Ugyanakkor ne gondolja senki, hogy gasztronómiai csúcspontot ostromlunk az előadás másfél órája alatt. Hogy mást ne mondjak: precízem az a legbrutálisabb remekelés, amikor Mészáros Béla precízen elmeséli, miként készíti el *gourmet* módjára a mikróban kedvenc ételét, a mirelit sajtos pizzát.

Az előadás valamelyest képet ad a résztvevőkről, akik nemcsak játszó, hanem alkotók is. Úgy tetszik, hogy az osztálytársak *ad hoc* módon osztozkodtak a munkán. A végeredmény láthatóan nem a demokrácia vagy az igazságosság jegyében jött létre. Aki jobb, az jobb. Aki többet tudott belefeccölni a produkcióba, az többet is vesz ki belőle. Mások meg „vízholdok”. Az tehát, hogy ezen a találkozón ki mennyire képes kiragyogni a tizennégy fős karból, elárul egyet s mást a fiatal színészek képességeiről, kreativitásáról, de jelenlegi helyzetéről és állapotáról is.

Máté Gábor növendékei a diplomázás után fűrtökben szerződtek színházakhoz. Öten vannak Egerben, s közülük mindenkéltől a sokoldalúan foglalkoztatott Kovács Patrícia és Mészáros Mátén látszik a színpadi rutinból fakadó jótékony nyugalom és magabiztos cselekvőkészség. A szintén egri Jordán Adéltól süt a játékkedv, talán kissé túlzott is az a vehemencia, amellyel alakítássá igyekszik terebélyesíteni centrális helyzetű üldögélését. Gál Kristóf és Vajda Milán kevésbé tűnnek kezdeményezőnek, de Vajda Milánnak azért megvan a maga néhány pontosan és hatásosan kidolgozott magánpillanata. A zsámbéki asztal két végére került a Madách kamarás különítmény: Járó Zsuzsa, Dömötör András és Máthé Zsolt. Ők olyan évadot tudnak maguk mögött, amely dolgos volt ugyan, mégsem hozta meg számukra az igazi megmutatkozás és kibontakozás lehetőségét. (Őzre csatlakozik hozzájuk, vagyis az Örkeny Színház társulatához a magas, vékony Czukor Balázs, akinek a *Migrénes csirkében* megejtett vallomása szerint még meg kell barátkoznia az alkatával.) Sikeresebb debütálás jutott a Katona József színházbelieknek. Szantner Anna – neki igazi kiugrást hozott az első év – kicsiben és aprólékosan dolgozik. A túró iránti rajongásra alapoz, s erre ráépít egy teljes figyelmű evőt. (Kiragadnám, ahogy ékszereiből kivetkőzik, s átlényegül a leveshez, amely fölött hosszan inhalál.) Feltűnő erő, jó érzéket és irányítóképességet mutat az ugyancsak a Petőfi Sándor utcában edződő Fenyő Iván. (Mészáros Béla meg úgy jó, ahogy van: a kamaszosan széles és széles mozdulataival, a ferde mosolyával.) A társulat nélküli Péter Kata a maga harmonikus passzivitásával kellemes jelensége az estnek, Száraz Dénesnek viszont talán egyszerűen peche van: előadáskezdő monológ jut neki, amit nem igazán tud természetes hangon elmondani.

Nem hagyhatom homályban, hogy nem a címadó *Migrénes csirke* a fejfájós, hanem a szakácsnő. Az előadás legvégén derül ki ez, mielőtt mind elhagynánk a hangárt, iszonyú éhesen.

MIGRÉNES CSIRKE

(Alkalimáté Trupp, Zsámbéki Színházi Bázis)

ASZTALI RÖGTÖNZÉSEK

GYŰJTÖTTE: Lőkös Ildikó. LÁTVÁNYTERV: Izsák Lili. RENDEZTE: Máté Gábor. SZEREPLŐK: Czukor Balázs, Dömötör András, Fenyő Iván, Gál Kristóf, Járó Zsuzsa, Jordán Adél, Kovács Patrícia, Máthé Zsolt, Mészáros Béla, Mészáros Máté, Péter Kata, Szantner Anna, Száraz Dénes, Vajda Milán.

Valahányszor látom a Galóczát, mindig az az érzésem, a darabban sokkal több van, mint amit az adott előadás képes kihozni belőle, hiszen számtalan stílárís réteg található benne. Tudjuk, Ivan Kušan, a Szarajevóban született horvát író 1976-ban írt darabjának történetét a Fevershami Ardenből, ebből az ismeretlen szerzőjű angol reneszánsz drámából, talán az első véres polgári tragédiából vette, ugyanakkor balkáni népszínműnek nevezte művét, mely 1923-ban Eszék közelében játszódik, konszolidálódó békeidőben, a Monarchiából frissiben kiszakadt vidéken. Csakhogy a polgári tragédia és a népszínmű találkozásából egyfelől igazi feydeau-i bohózat, másfelől Jarryt idéző blőd-ség, illetve egyfelől naturalis társadalmi dráma, másfelől elvontságokat sorjáztató abszurd kerekedik ki. Ezen a balkáni tájon minden másodlagos. Ardonjak gazda vagyona erőszakoskodásból és szélhámoságból, korrupcióból és csempészetből származik, felesége finomkodó előkelőkődése pedig jól megfér az olthatatlan vérszomjjal. A szerelem természetesen összeforr a haszonleséssel. A szélhámos földmérő, akit melleleg csalásra tart a gazda, legalább annyi anyagi előnyt vár el a gazda feleségétől, mint amennyi érzéki örömet. A húga kezére pályázó csendőr tizedest is inkább a hozomány érdekli, s talán csak a teljesen idiotának tetsző titkárt vezeti holmi vak szenvedély. De a legszebb, hogy nemcsak a társadalom, hanem a társadalmonkivüliség, a lázadás is másodlagos, utánzat. Utánzat a szociális szólamokat hangoztató paraszt, aki időnként Szovjet-Oroszországra is hivatkozik; a címszereplő Galócza, a hírhedt rabló pedig csupán közönséges Amerika-mániás szájhős, vaksin csetlő-botló szerencsétlen, aki hiúságában még szemüveget sem hajlandó fölvenni, hogy legalább látná, mi történik vele.

Mi sem természetesebb, mint hogy ezek a figurák a Dráva-parti éjszakában éppen olyan ki-be szaladgáló bohózatot adnak elő, mint Feydeau hősei egy párizsi garniszállóban. Csak míg ott szigorú logika szerint következik minden abszurd félreértés, s minden újabb tévedés egyetlen elsőből folyik, addig itt minden szigorúan az ostobaság, a logikátlanág természete szerint zajlik. Sok évszázados elnyomatás torzította a lelkeket és a gondolkodásmódot, természetes önvédelmi eszközzé lett a mimikri és a nemtörődomség. Itt semmi sem állandó, semmi sem megbízható, semmit sem lehet komolyan venni. Talán csak a középkori brutalitás és sötétség változatlan.

Ezzel a bonyolult rétegzettséggel s a rétegeket átható egyszerű és brutális világképpel nem könnyű színházilag megbirkózni. Nem könnyű valamennyi réteget megszólaltatni, egyszerre vére-sen súlyosnak és könnyedén komolytalannak, játékosnak lenni, mégpedig úgy, hogy a végeredmény egy erős és egységes, komor és röhejes világkép legyen. Éppen egy nyári nevetető produkciótól talán fölösleges is elvárni, hogy megoldja azt, amit eddig másutt se nagyon sikerült. Pedig Jordán Tamás rendezéséhez sok minden kézre áll, ami az igazi sikerhez elengedhetetlen. Csanádi Judit ki-be forgatható elemekből álló, jelzésszerűen abszurd díszlete, Cselényi Nóra találó ruhái s főképp a három főszereplő játéka csaknem telitalálat. Söpte Andrea egyszerre igazi és művi a férjvadász nő minden vonásában, minden szándékában és érzésében. Valódi a nosztalgiaja talán vélt, talán valódi, bár helyi érdekű előkelő múltja iránt, de mindenképpen megjátszott a kultúra, az opera, a művészetek iránti vonzódása. Valódi talán a gyilkos szenvedélye is, de másodlagos, ahogyan nagy reneszánsz méregkeverő elődöket keres, s következményekkel nem számoló ámokfutásnak tetszik, ahogyan minden bohózati kudarc után is ragaszkodik férje megöléséhez. De ámokfutás az is, ahogyan Bezerédi Zoltán Ardonjak gazdája mit sem sejtve rohan szenvedélyei és üzletei után, nem törődve a veszélyekkel. Van valami gyermeteg, valami naiv birtoklászvágy dühöngő prakticzimusa mögött. Söpte persze, talán elkerülhetetlenül, Básti Julira emlékeztet a szerepben, Bezerédi pedig a *Koccanásban* eljátszott pitiáner pesti vállalkozóját viszi tovább. Gáspár Tiborra viszont nem lehet ráismerni Galócza szerepében. Szó szerint sem igazán a remek maszokban, de egyébként sem a vígjátéki szerepben. Rablója nem is rövidlátó, hanem